

לידתו של הקולנוע נכתב ונערך ע"י יאיר הוכנר

כמה מן ההיסטוריונים מזהים את מקורות הקולנוע בציור המערות, בתיאטרון הצלליות או במשל המערה מאת אפלטון. במשל זה קהל צופים שבוי בקסמם של צללים המרצדים על קיר מערה, שאינם אלא בבואות של החפצים הממשיים שאותם היו רואים אילו יצאו אל אור השמש. תיאורטיקנים רבים רואים במשל זה דגם של התפיסה הקולנועית.

ממציאי המאה התשע עשרה יצרו מכונות תחבורה, מכונות עבודה, מכונות בית ואגב כך גם מכונות בידור. שלוש התפתחויות שהבשילו בסוף המאה התשע עשרה חברו יחדיו ליצירת הסרטים הראשונים: חקר התופעה של התמדת הראייה, המצאת הצילום הדומם וההתעניינות הציבורית הגוברת במכונות הבידור.

סרטים הם אשליה אופטית; נדמה לנו שאנו רואים על המסך תנועה רצופה ושוטפת לכל דבר, בשעה שלמעשה אנו רואים קטעי תנועה קצרים ובלתי רצופים. קטעי תנועה אלו נראים לנו כרצף בשל האופן שהעין האנושית רואה את העולם והדרך שהמוח מפרש את הנתונים שהעין שולחת. כאשר העין רואה ברצף מהיר מספר רב של תמונות סטטיות מנותקות אך קשורות זו לזו של עצם זז, המוח יחבר אותן לרצף שוטף אחד. קצב הקולנוע כיום הוא אפוא 24 פריימים לשנייה.

הרבה לפני המצאת הראינוע, בשנת 1825, ד"ר ג'ון איירטון פאריס פיתח צעצוע קטן המבוסס על עיקרון זה: על צד אחד של לוח עגול היה מצויר תוכי ועל צדו השני כלוב ריק. כשסובבו את הלוח במהירות בעזרת שתי רצועות, נראה התוכי בתוך הכלוב. שתי התמונות התמזגו לאחת. פאריס כינה את המכשיר בשם "תאומטרופ" (ביוונית "סיבובי פלא").

מכך ניתן להסיק שהקולנוע נולד ממיזוג של שני סוגי טכנולוגיה שלא היו קשורים בהכרח זה בזה: האחד היה הצילום והאחר היה היכולת ליצור אשליה של תנועה. הכל התחיל מתמונות הסטילס כאשר היה ניתן סופסוף לרשום על גבי חומר כלשהו העתק מוחלט של הנראה לעין וזאת באמצעים מכאניים. אם אפשר להקפיד את התנועה ולהראות אותה בדיוק כפי שנראתה באותו שבריר שנייה, לא ירחק היום שינסו להנציח תנועה מתמשכת ולפרקה באמצעות תמונות רבות.

האיש הראשון שפירק פעולה מתמשכת ליחידות צילום נפרדות היה אידוורד מאיברידג'. הוא היה צלם וממציא נודד ממוצא אנגלי שהשתקע בקליפורניה והסתבך בשערורייה של גירושין ורצח. מושל קליפורניה, לילנד סטנפורד, שכר בשנת 1872 את שירותיו כדי לסייע לו לזכות בהתערבות של 25 אלף דולר. סטנפורד, שהיה חובב סוסים מושבע, התערב עם ידיד שבשלב מסוים של דהירת הסוס כל ארבע פרסותיו ניתקות מן הקרקע. מאיברידג' הציב 24 מצלמות בשורה לאורך מסלול המירוץ, חיבר לתריס של כל אחת מהן חוט ומתח אותו לרוחב המסלול. לאחר מכן דהר הסוס של סטנפורד לאורך המסלול כשהוא נתקל בחוטים ומפעיל את המצלמות. סטנפורד זכה ב 25 אלף דולר.

אידוורד מאיברידג' שכלל במהלך השנים את הטכניקה הרב מצלמתית שלו, ויצר סדרות מרשימות מאד של תמונות סטילס. מצלמות רבות עמדו בשורה, מוכנות להפעלה ובמשכת חוט אחת החוטים הוא הפעיל מצלמות רבות בזו אחר זו ותוך שניות ספורות הוא הצליח לתעד: שני מתאבקים, נשים ערומות, זוגות רוקדים, אשה נושאת ילד, פילים, סוסים ונמרים. את התוצאות הוא הרכיב על גלגל ופנס קסם, ובשנת 1879 הקרין את תוצאות עבודתו בפני קהל. הוא כינה את המכשיר "זואופרקסיסקופ" (ביוונית, "מבט בונה חיים"). ההמצאה של מייברידג' הפכה לאטרקציה בבתי שעשועים וירידים. בעצם זו הייתה קופסה פשוטה ובתוכה מראה ומתחתיה סדרת תמונות נוסח מייברידג' המספרות סיפור קצר בתמונות רציפות. בעזרת ידידת הסתובבו התמונות במהירות, ומבעד לעינית הקבועה בקופסה נראה בעצם סרט קולנוע קצר. צעצועים שונים ומשעשעים אלו מהווים את אבני יסוד של הקולנוע בימינו. הם הוכיחו לעולם של המאה התשע עשרה שאותו שבריר שנייה החולף בחשכה בין תמונה לתמונה מאפשר למוח להאמין שמדובר בתמונות רציפות, שהופכות לתנועה המשכת חלקה.